EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 31.7.2018.
COM(2018) 562 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o procjeni programa mjera država članica u skladu s Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji

{SWD(2018) 393 final}

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o procjeni programa mjera država članica u skladu s Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji

Organizmi i resursi u moru: od životne važnosti za naš planet

Važnost mora i oceana za dobrobit našeg planeta neosporna je. Ljudske aktivnosti vrše pritiske[1] koji utječu na morske organizme i njihova staništa te bitne funkcije naših oceana. Nedavnim inicijativama povećana je svijest o zdravlju i stanju naših mora i oceana. One uključuju donošenje 14. cilja održivog razvoja[2] radi očuvanja i održivog korištenja oceana, mora i morskih resursa, zajedničku komunikaciju o međunarodnom upravljanju oceanima[3], „Konferenciju o oceanima" o 14. cilju održivog razvoja[4] i niz konferencija „Naš ocean", od kojih je najnoviju organizirala Unija u listopadu 2017.[5]

Posljednjih šest godina države članice EU-a razvijaju pomorske strategije kako bi se uskladile s **Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji**[6]**.** Direktivom se od njih zahtijeva da procijene stanje kvalitete morskog okoliša, utvrde dobro stanje okoliša, uspostave odgovarajuće okolišne ciljeve i izrade odgovarajuće programe praćenja te provedu mjere za postizanje ključnog cilja Direktive koji se odnosi na postizanje „dobrog stanja okoliša" svih morskih voda EU-a do 2020. Koncept „dobrog stanja okoliša" definiran je Direktivom s pomoću deskriptora[7] kao što je očuvanje biološke raznolikosti ili smanjenje antropogenih pritisaka koji obuhvaćaju ribolov, oštećenja morskog dna, otpatke u moru i onečišćujuće tvari. Novom odlukom Komisije[8], koja je na snazi od lipnja 2017., zahtijeva se od država članica da se pridržavaju zajedničkih kriterija i metodoloških standarda pri definiranju pojma „dobrog stanja okoliša" u kvantitativnom smislu za morske vode pod njihovom teritorijalnom

[1] Za popis antropogenih pritisaka vidjeti Direktivu Komisije (EU) 2017/845 od 17. svibnja 2017. o izmjeni Direktive 2008/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu okvirnog popisa elemenata koje treba uzeti u obzir pri pripremi pomorskih strategija (SL L 125, 18.5.2017., str. 27.).

[2] https://sustainabledevelopment.un.org/sdg14.

[3] Zajednička komunikacija o međunarodnom upravljanju oceanima: plan za budućnost naših oceana, JOIN(2016) 49 final.

[4] https://oceanconference.un.org/.

[5] http://www.ourocean2017.org .

[6] Direktiva 2008/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u području politike morskog okoliša (Okvirna direktiva o pomorskoj strategiji) (SL L 164, 25.6.2008., str. 19.–40.).

[7] U Prilogu I. Okvirnoj direktivi o pomorskoj strategiji utvrđeno je 11 kvalitativnih deskriptora koji su pobliže definirani u Odluci Komisije 2017/848/EU. Oni obuhvaćaju D 1. – biološku raznolikost, D 2. – neautohtone vrste, D 3. – ribe, rakove i mekušce koji se iskorištavaju u komercijalne svrhe, D 4. – hranidbene mreže, D 5. – eutrofikaciju, D 6. – cjelovitost morskog dna, D 7. – hidrografske promjene, D 8. – onečišćujuće tvari, D 9. – onečišćujuće tvari u plodovima mora, D 10. – otpatke u moru, D 11. – energiju, uključujući podvodnu buku. Za potrebe ovog izvješća deskriptori biološke raznolikosti (D 1., 4. i 6.) grupirani su prema glavnim skupinama vrsta i vrstama staništa kako slijedi: ptice, sisavci i gmazovi, ribe i glavonošci, staništa na morskom dnu i staništa u stupcu vode. Tim dodatnim grupiranjem dolazi se do ukupno 13 kategorija deskriptora.

[8] Odluka Komisije (EU) 2017/848 od 17. svibnja 2017. o utvrđivanju kriterija i metodoloških standarda za dobro stanje okoliša morskih voda, kao i specifikacija i standardiziranih metoda za praćenje i procjenu te o stavljanju izvan snage Odluke 2010/477/EU (SL L 125, 18.5.2017., str. 43.).

nadležnošću. Važno je da se Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji izričito zahtijeva od država članica da surađuju sa svojim susjedima u svakoj morskoj regiji ili podregiji[9].

Ovo izvješće temelji se na procjenama Komisije iz 2014. i 2017. o pomorskim strategijama država članica[10] i u njemu se procjenjuju programi mjera o kojima su sve države članice morale izvijestiti Komisiju do 31. ožujka 2016[11]. Opće primjenjive smjernice o izmjenama potrebnima za poboljšanje usklađenosti i djelotvornosti njihovih mjera iznesene su na kraju ove procjene kao skup preporuka državama članicama. Preporuke po državama članicama uključene su u radni dokument službi priložen ovom izvješću[12].

Nažalost, samo je šest država članica[13] na vrijeme izvijestilo o svojem nacionalnom programu mjera. Komisija je stoga pokrenula odgovarajuće postupke zbog povrede. Do krajnjeg roka u veljači 2017.[14] ukupno 16 od 23 pomorske države članice EU-a[15] izvijestilo je o svojim nacionalnim programima. Programe koje je drugih sedam država članica[16] podnijelo nakon tog krajnjeg roka nije bilo moguće procijeniti na vrijeme za ovo izvješće.

Zaključak je Komisijine procjene iz 2014. da su se definicije i ciljevi povezani s ciljem „dobrog stanja okoliša”[17] znatno razlikovali među državama članicama. Stoga se u ovoj procjeni razmatra i u kojoj mjeri mjere država članica omogućuju bolju usporedivost njihovih nastojanja da se uklone relevantni pritisci na morski okoliš. U njoj se isto tako razmatra, za svaki relevantni deskriptor, u kojoj će mjeri države članice vjerojatno postići dobro stanje okoliša do 2020., kako je propisano Direktivom[18].

Koje su mjere države članice dosad poduzele za postizanje dobrog stanja okoliša?

U svojim programima mjera države članice često kao mjere predstavljaju postojeće inicijative ili aktualnu provedbu politika. To, na primjer, uključuje mjere koje se poduzimaju u skladu sa zakonodavstvom EU-a o okolišu ili drugim propisima kao što su Okvirna direktiva o otpadu[19], Okvirna direktiva o vodama[20], Direktiva o pticama[21], Direktiva o staništima[22], Direktiva o

[9] U članku 4. Direktive 2008/56/EZ navedene su relevantne morske regije i podregije EU-a. Četiri morske regije EU-a su Baltičko more, sjeveroistočni Atlantski ocean, Sredozemno more i Crno more.
[10] COM(2014) 97 final i COM(2017) 3 final.
[11] Člankom 16. Okvirne direktive o pomorskoj strategiji zahtijeva se od Komisije da procijeni programe mjera.
[12] SWD(2018) 393
[13] Belgija, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[14] Izvješće Malte dostavljeno je u travnju 2017., ali je uključeno u ovu procjenu jer prijevod nije bio potreban.
[15] Tj. pored prethodno spomenutih šest država članica: Bugarska, Cipar, Finska, Francuska, Irska, Italija, Latvija, Malta, Poljska i Španjolska.
[16] Danska, Estonija, Grčka, Hrvatska, Litva, Rumunjska i Slovenija.
[17] Kako je propisano člancima 8. i 9. Okvirne direktive o pomorskoj strategiji i ocijenjeno u COM(2014) 97 final.
[18] Članak 1. Direktive 2008/56/EZ kojim se utvrđuje predmet.
[19] Direktiva 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o otpadu i stavljanju izvan snage određenih direktiva (SL L 312, 22.11.2008., str. 3.).
[20] Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike (SL L 327, 22.12.2000., str. 1.).
[21] Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (SL L 20, 26.1.2010., str. 7.).
[22] Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992., str. 7.).

pročišćavanju komunalnih otpadnih voda[23] ili Uredba o zajedničkoj ribarstvenoj politici[24]. Postojeće međunarodne obveze kao što su one u okviru Međunarodne pomorske organizacije isto su tako uključene u programe država članica. Osim toga, države članice često upućuju na inicijative poduzete u okviru regionalnih konvencija o moru[25]. Pozitivno je da države članice u nekoliko slučajeva upućuju na mjere koje su prvenstveno dogovorile sa susjedima unutar morske regije EU-a, osobito putem relevantnih regionalnih konvencija o moru ili u okviru podregije. Oko 25 % mjera definirano je kao „nove" mjere, što znači da su uspostavljene posebno u svrhe Direktive. Pozitivno je i da države članice, zahvaljujući Okvirnoj direktivi o pomorskoj strategiji, postupno prelaze s nesustavnog pristupa zaštiti morskog okoliša na naglašenije strateški pristup objedinjavanjem različitih područja djelovanja[26].

Iznimke

Direktivom se državama članicama omogućuje i da, u precizno definiranim okolnostima, primijene **iznimke**[27] od ostvarenja, u svakom pogledu ili u odgovarajućem roku, predviđenih okolišnih ciljeva ili dobrog stanja okoliša. Te precizno definirane okolnosti uključuju činjenicu da je postizanje takvih ciljeva povezano s djelovanjem ili nedjelovanjem koji su izvan njihove odgovornosti, višom silom ili činjenicom da prirodni uvjeti ne dopuštaju pravodobno poboljšanje stanja njihovih morskih voda. Osam[28] od 16 predmetnih država članica prijavilo je iznimke. Druge države članice izjavile su da nisu primijenile iznimke jer zbog nedovoljno znanja i podataka nisu mogle zaključiti zahtijeva li se iznimka u ovoj fazi provedbe.

Vrste mjera

Države članice uglavnom su utvrdile mjere koje **pravnom ili tehničkom intervencijom izravno pomažu smanjenju pritiska** (pod nazivom „izravne mjere" na slici 1.). To podrazumijeva, na primjer, tehnička rješenja (npr. manje bučne brodske motore) ili ograničenja prostornog opsega određenih aktivnosti (npr. putem postupka izdavanja dozvola). Međutim, neke su države članice izvijestile i o mjerama koje bi **neizravno pomogle u rješavanju predmetnog pritiska** (pod nazivom „neizravne mjere" na slici 1.). To uključuje mjere upravljanja, jačanja svijesti ili komunikacijske kampanje (npr. za smanjenje onečišćivanja okoliša smećem). Ako države članice nisu imale dovoljno znanja o određenom pritisku (npr. neautohtonim vrstama, podvodnoj buci), utvrdile su potrebu za daljnjim

[23] Direktiva Vijeća 91/271/EEZ od 21. svibnja 1991. o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (SL L 135, 30.5.1991., str. 40).

[24] Uredba (EU) br. 1380/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o zajedničkoj ribarstvenoj politici, izmjeni uredaba Vijeća (EZ) br. 1954/2003 i (EZ) br. 1224/2009 i stavljanju izvan snage uredaba (EZ) br. 2371/2002 i (EZ) br. 639/2004 i Odluke Vijeća 2004/585/EZ (SL L 354, 28.12.2013., str. 22.).

[25] Četiri regionalne konvencije o moru obuhvaćaju morske vode EU-a: (1) Konvencija o zaštiti morskog okoliša na području Baltičkog mora (HELCOM); (2) Konvencija o zaštiti morskog okoliša sjeveroistočnog Atlantika (OSPAR); (3) Konvencija iz Barcelone o zaštiti morskog okoliša i obalnog područja Sredozemlja; (4) Konvencija iz Bukurešta o zaštiti Crnog mora od onečišćenja (Konvencija iz Bukurešta). Unija je ugovorna stranka prvih triju konvencija.

[26] Napominje se da se ovo izvješće odnosi na mjere uvedene drugim zakonodavnim inicijativama kao što su planovi upravljanja riječnim slivovima Okvirne direktive o vodama, ali se one u njemu ne ocjenjuju. Zaključci su u tim slučajevima stoga samo djelomični.

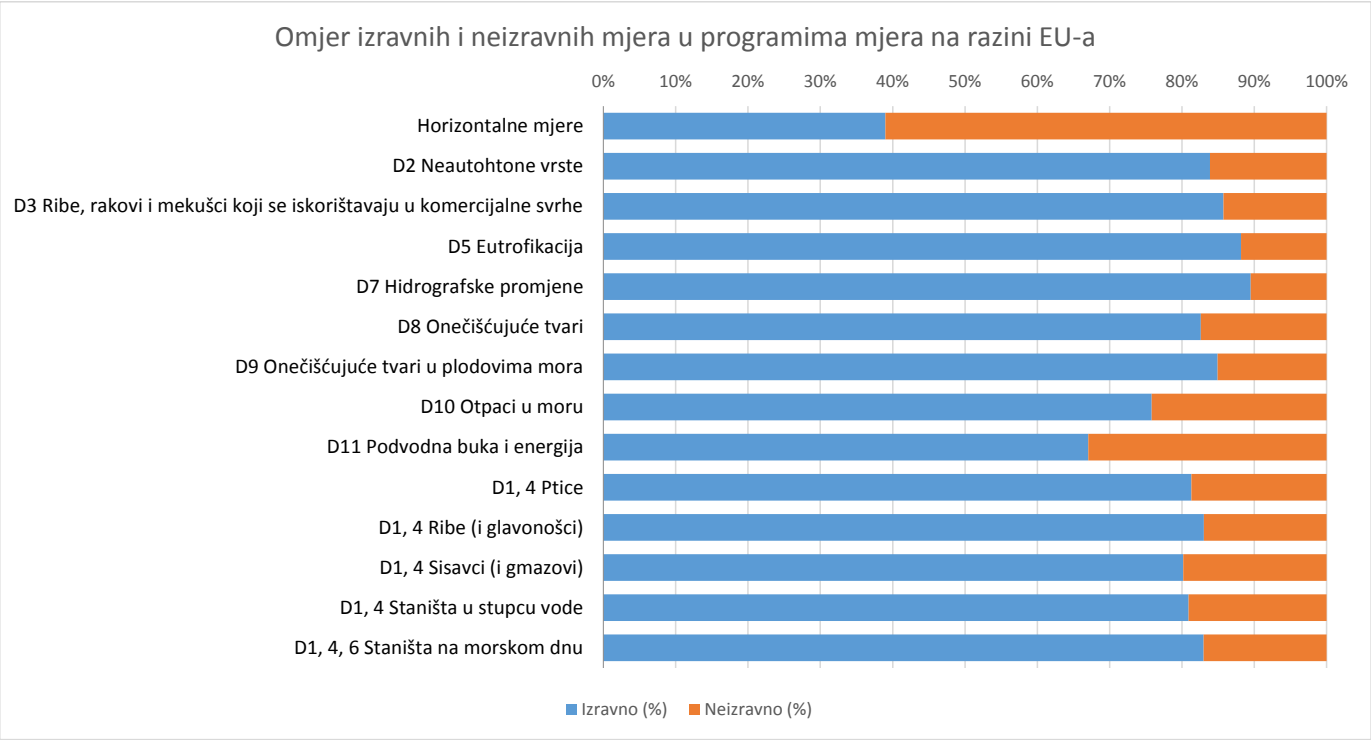
[27] Članak 14. Okvirne direktive o pomorskoj strategiji.

[28] Cipar, Finska, Latvija, Malta, Nizozemska, Poljska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.

istraživanjem kako bi bolje izvijestile o budućim mjerama i/ili uspostavile daljnje praćenje. Takve bi se mjere mogle primjerenije prijaviti u okviru njihovih programa praćenja[29].

U skladu s onim što je propisano Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji[30], sve države članice u svojim programima mjera izvješćuju o korištenju **mjera prostorne zaštite.** To su mjere namijenjene stvaranju koherentnih i reprezentativnih mreža zaštićenih morskih područja, kao što su posebna područja očuvanja prema Direktivi o staništima, područja posebne zaštite prema Direktivi o pticama ili druga zaštićena područja dogovorena u okviru regionalnih ili međunarodnih sporazuma. Takve prostorne mjere često su bile prijavljene u vezi s ribarstvom ili zaštitom određenih staništa; one se razmatraju u odgovarajućim odjeljcima u nastavku i podrobnije su opisane u tehničkim procjenama[31]. Iako su dvije države članice[32] jasno navele nova zaštićena morska područja, drugih osam[33] izvijestilo je da kao mjere planiraju ili označavaju nova zaštićena morska područja. Ukupna obuhvaćenost znatno je porasla[34] zahvaljujući zakonodavstvu o pticama i staništima[35] i međunarodnim konvencijama.

[29] Članak 11. Okvirne direktive o pomorskoj strategiji.
[30] Kako je propisano člankom 13. stavkom 4. Okvirne direktive o pomorskoj strategiji.
[31] Tehničke procjene za države članice za Komisiju je pripremio vanjski savjetnik, a nalaze se na http://ec.europa.eu/environment/marine/eu-coast-and-marine-policy/implementation/reports_en.htm.
[32] Portugal i Ujedinjena Kraljevina.
[33] Bugarska, Cipar, Finska, Francuska, Italija, Njemačka, Španjolska i Švedska.
[34] Obuhvaćenost se od 2012. do 2016. u prosjeku povećala za 4,9 %: Agnesi, S., Mo, G., Annunziatellis, A., Chaniotis, P., Korpinen, S., Snoj, L., Globevnik, L., Tunesi, L., Reker, J. 2017., *Spatial Analysis of Marine Protected Area Networks in Europe's Seas II*, svezak A, 2017., izd. Künitzer, A., Tehničko izvješće ETC/ICM-a 4/2017, Magdeburg: Europski tematski centar za kopnene, priobalne i morske vode, 41 str.
[35] Za više informacija vidjeti *Spatial Analysis of Marine Protected Area Networks in Europe's Seas II*, Tehničko izvješće ETC/ICM-a 4/2017, https://www.researchgate.net/publication/322759892.

Slika 1. Omjer izravnih i neizravnih mjera u programima mjera na razini EU-a

Mjere poduzete za smanjenje pritisaka na morski okoliš

U ovom odjeljku pruža se pregled mjera koje su uspostavljene kako bi se uzeli u obzir deskriptori iz Direktive koji se posebno odnose na takve antropogene pritiske.

Neautohtone vrste

Neautohtone vrste mogu ugroziti biološku raznolikost mora kada postanu „invazivne". Države članice utvrdile su da su u vodama Unije brodski promet i akvakultura dvije glavne djelatnosti koje mogu dovesti do unošenja i širenja neautohtonih vrsta.

U 13 država članica[36] koristi se upravljanje balastnim vodama[37] kako bi se riješio problem vrsta unesenih brodskim prometom. Međutim, dodatnim mjerama kao što je pridržavanje smjernica o obraštanju Međunarodne pomorske organizacije[38] može se bolje smanjiti pritisak jer se tako ograničava obraštanje brodskog trupa. Mjere koje 16 država članica spominju u svojim programima mjera često se oslanjanju na djelovanje na razini regije i postojeće pravo EU-a, kao što su uredbe EU-a o invazivnim stranim vrstama[39] i stranim vrstama u

[36] Belgija, Bugarska, Finska, Francuska, Irska, Italija, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[37] Upravljanje vodom i sedimentima koji se utovaruju i istovaruju s broda te njihova kontrola.
[38] Odluka MEPC.207(62).
[39] Uredba (EU) br. 1143/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o sprječavanju i upravljanju unošenja i širenja invazivnih stranih vrsta (SL L 317, 4.11.2014., str. 35.).

akvakulturi[40]. Neke države članice[41] već su uvele ciljane mjere za smanjenje rizika unošenja neautohtonih vrsta preko akvakulturnih uzgajališta, dok je nekoliko drugih izvijestilo da još trebaju provesti daljnja istraživanja kako bi bolje razumjele pritisak.

Neke nove uvedene mjere izravno su usmjerene na neautohtone vrste i primjenjuju ih ribari, dok se drugima pružaju poticaji za „ekološki prihvatljive" brodove i/ili provedbu inicijativa za jačanje svijesti, koje su uglavnom usmjerene na rekreativne aktivnosti.

Na pitanje hoće li države članice do 2020. postići dobro stanje okoliša u pogledu pritisaka neautohtonih vrsta, kako je propisano Direktivom, ne može se odgovoriti jer države članice nisu mogle izvijestiti ili nisu izvijestile o tome. Cipar, Malta i Poljska prijavile su opravdane iznimke za postizanje dobrog stanja okoliša, navodeći da je unošenje neautohtonih vrsta nastalo zbog situacija izvan njihove kontrole (npr. u slučaju Sredozemnog mora takve vrste mogu ući putem Sueskog kanala).

Mjera → *Švedska: nacionalni sustav upozorenja i odgovora za rano otkrivanje, planovi postupanja i interventni planovi*

Švedska je uspostavila nacionalni sustav upozorenja i odgovora u svojim vodama koji će odmah upozoravati nadležna tijela kada se uoči nova neautohtona vrsta. To će pokrenuti mjere brzog odgovora za njezino iskorjenjivanje, kontrolu ili drugo djelovanje koje se smatra prikladnim i koje je povezano s planovima za nepredviđene okolnosti. Sustav će biti povezan s programom praćenja Švedske.

Iskorištavanje riba, rakova i mekušaca koji se iskorištavaju u komercijalne svrhe

Prelov može imati ozbiljne posljedice koje dovode do postupnog smanjenja i mogućeg izumiranja stokova. Svih 16 država članica čiji su programi ocijenjeni u ovom izvješću uvelo je mjere za smanjenje pritiska od komercijalnog ribolova. Četrnaest država članica[42] uključilo je i posebne mjere za smanjenje utjecaja rekreacijskog ribolova.

Pritisak ribolova utječe na sve morske regije EU-a, iako je posebno ozbiljan u Sredozemnom moru. U svojim nacionalnim programima države članice dosljedno upućuju na mjere koje su poduzele kako bi se uskladile sa zajedničkom ribarstvenom politikom, kojom se zahtijeva da se maksimalni održivi prinos za ribolovne stokove postigne do 2020., što pridonosi cilju dobrog stanja okoliša utvrđenom Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji. Takve nacionalne mjere uključuju smanjenje veličine ribarske flote, smanjenje ukupnog ulova, zabranu ribolova ili nekih vrsta ribarskih praksi (npr. koćarenje) na određenim područjima.

[40] Uredba Vijeća (EZ) br. 708/2007 od 11. lipnja 2007. o korištenju stranih i lokalno neprisutnih vrsta u akvakulturi (SL L 168, 28.6.2007., str. 1.).
[41] Bugarska, Cipar, Francuska, Irska, Italija, Latvija, Poljska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina (za sjeveroistočni Atlantik).
[42] Belgija, Bugarska, Finska, Francuska, Irska, Italija, Latvija, Malta, Njemačka, Portugal, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.

Većina država članica[43] uvela je i nove mjere za smanjenje pritiska na prekomjerno iskorištavane stokove, npr. zahtijevajući upotrebu posebnih ribolovnih alata[44] ili uvođenjem ciljanih vremenskih/prostornih ograničenja ili zabrana[45]. Većina država članica[46] uspostavila je mjere prostorne zaštite u okviru mreže Natura 2000 ili jačanjem planova upravljanja za postojeća zaštićena morska područja. Nekoliko država članica uvelo je i mjere za jačanje svijesti o štetnim ribarskim praksama. Mnoge od njih izričito povezuju poduzete mjere sa sporazumima sklopljenima na regionalnoj i međunarodnoj razini, primjerice u kontekstu regionalnih organizacija za upravljanje u ribarstvu u Sredozemnom moru[47] ili Međunarodne komisije za očuvanje atlantske tune. Programi uključuju i mjere koje se poduzimaju u sklopu regionalnih konvencija o moru, osobito HELCOM-a i Konvencije iz Barcelone.

Iako se Direktivom zahtijeva od država članica da do 2020. postignu dobro stanje okoliša u pogledu pritiska od ribolova, u njihovim nacionalnim programima mora postojati i dobra sinergija sa zahtjevima zajedničke ribarstvene politike, a većina država članica još nije odredila kad će se postići takav cilj. Tri države članice prijavile su iznimke, opravdano izjavljujući da će dobro stanje okoliša postići nakon 2020.: Finska i Ujedinjena Kraljevina navode da se dobro stanje okoliša u pogledu iskorištavanja riba, rakova i mekušaca koji se iskorištavaju u komercijalne svrhe neće postići zbog prirodnih uvjeta, dok Malta navodi kako su za postizanje tog cilja potrebne prekogranične i regionalne aktivnosti.

Mjera → *Belgija: bolja kontrola i praćenje rekreacijskog ribolova*

Belgija je nedavno uvela pravnu mjeru kojom se olakšava praćenje rekreativnog ribolova, aktivnosti koja može imati znatan utjecaj na morski okoliš, ali koju države članice često ne reguliraju. Tom nacionalnom mjerom, koja nadilazi zahtjeve zajedničke ribarstvene politike, poboljšat će se prikupljanje podataka, što je ključno ne samo za razumijevanje stanja ribljih stokova, već i za uređenje, po potrebi te na više ciljani način, određenih ribolovnih aktivnosti.

Unos hranjivih tvari

Prekomjerni unos hranjivih i organskih tvari u more potiče cvjetanje alga, što dovodi do eutrofikacije. Taj pritisak može ugušiti život u moru, posebno oko obalnih područja i u dubljim vodama. Iako do određene mjere utječe na sve morske vode u EU-u, njegov se utjecaj najviše zamjećuje u Baltičkom moru. Obogaćivanje hranjivim tvarima uglavnom se pripisuje poljoprivredi, industriji, ispuštanju komunalnih otpadnih voda, akvakulturi i, u manjoj mjeri, brodskom prometu. Problem se pogoršao zbog nakupljanja tih hranjivih tvari u morskom dnu.

[43] Latvija, Njemačka i Poljska nisu uvele konkretne mjere, već upućuju na sveukupnu provedbu zajedničke ribarstvene politike, koja bi potencijalno mogla smanjiti pritisak.
[44] Bugarska, Cipar, Irska, Malta, Nizozemska i Španjolska.
[45] Bugarska, Francuska, Irska i Portugal; Belgija je uvela kvote.
[46] Bugarska, Cipar, Finska, Francuska, Irska, Italija, Njemačka, Poljska, Portugal, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[47] Opća komisija za ribarstvo u Sredozemnome moru, GFCM.

U svojim nacionalnim programima sve države članice[48] uputile su na mjere poduzete u njihovim planovima upravljanja riječnim slivovima radi ostvarivanja usklađenosti s ciljem „dobrog stanja okoliša" utvrđenim Okvirnom direktivom o vodama[49] te udovoljavanja parametrima utvrđenima ostalim zakonodavstvom koje se odnosi na vode[50]. Neke države članice uključile su u svoje pomorske strategije i konkretnije mjere kao što su promicanje održive akvakulture[51] i održivih poljoprivrednih[52] praksi, uspostava područja kontrole emisija dušikovih oksida (NOx) za brodski promet[53], izgradnja odgovarajuće lučke infrastrukture za ukapljeni prirodni plin[54] i kontrola ispuštanja nepročišćene otpadne vode s brodova[55].

Izgledi zemalja članica za postizanje dobrog stanja okoliša u pogledu upravljanja unosima hranjivih tvari do 2020. usklađeni su unutar pojedinih morskih regija. Na primjer, većina država članica u Baltičkom moru ne očekuje da će do 2020. postići to stanje, dok je većina država članica na Sredozemnom moru navela da ga je već postigla.

Najmanje pet država članica[56] pribjeglo je iznimkama u pogledu pritiska zbog unosa hranjivih tvari. Međutim, navedeni su različiti razlozi, što ukazuje na manju usklađenost regionalnog pristupa unatoč prekograničnoj naravi pritiska. U Baltičkom moru, Finska, Latvija, Poljska uputile su na opravdane situacije izvan svoje kontrole, a Poljska se, kao i Švedska, pozivala na prirodne uvjete kao dodatno obrazloženje. Za sjeveroistočni Atlantik, Nizozemska i Švedska koriste argumente slične onima na koje se države pozivaju da bi obrazložile iznimke u Baltičkom moru.

Mjera → *Finska: smanjenje unosa hranjivih tvari u okoliš*

Posipanje sadre po poljima izravna je mjera namijenjena smanjenju koncentracije fosfora u tlu – hranjive tvari koja se koristi u poljoprivredi i koja može dovesti do eutrofikacije. Upotreba sadre smanjuje ispiranje fosfora u slatkovodne sustave i time u morski okoliš. Prednost joj je ta da poboljšava svojstva tla i posljedično smanjuje eroziju.

Hidrografske promjene

Ljudske aktivnosti kao što su obalni infrastrukturni razvoj, jaružanje, vađenje pijeska i desalinizacija mogu utjecati na fizička svojstva morskih voda. Utjecaji se mogu zamijetiti u promjenama morskih struja ili djelovanja valova, plimnih režima, temperature, razina pH, slanosti ili mutnosti i sve mogu negativno utjecati na morske vrste i staništa. Većina mjera o kojima su izvijestile države članice odnosi se na postojeće regulatorne okvire kao što su

[48] Iako Belgija, Finska, Francuska, Italija, Malta, Njemačka, Poljska, Portugal i Švedska nisu posebno spomenule planove upravljanja riječnim slivovima, one upućuju na mjere iz Okvirne direktive o vodama.
[49] U skladu s Direktivom 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike (SL L 327, 22.12.2000., str. 1.).
[50] Direktiva o o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEZ), Direktiva o nitratima (91/676/EZ), Direktiva o industrijskim emisijama (2010/75/EU), Direktiva o poplavama (2007/60/EZ).
[51] Bugarska, Cipar, Finska, Irska, Italija, Malta, Španjolska i Švedska.
[52] Bugarska, Cipar, Finska, Irska, Italija, Latvija, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Španjolska, Švedska, Ujedinjena Kraljevina i dijelom Portugal.
[53] Bugarska, Finska, Francuska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[54] Finska i Poljska.
[55] Cipar, Irska, Latvija, Malta, Nizozemska, Njemačka i Poljska.
[56] Finska, Latvija, Nizozemska, Poljska i Švedska.

Okvirna direktiva o vodama, Direktiva o procjeni učinaka na okoliš[57] i Direktiva o strateškoj procjeni učinaka na okoliš[58] te postupke izdavanja dozvola koji bi općenito trebali obuhvatiti sve moguće pritiske i utjecaje. Međutim, nije uvijek jasno kako države članice namjeravaju primijeniti mjere poduzete na temelju tih direktiva u kontekstu mora. Neke države članice[59] prijavile su kao dio svojih mjera da su u postupku izrade smjernica za relevantne infrastrukturne projekte. Međutim, samo se dvije države članice[60] jasno bave kumulativnim utjecajima takvih infrastruktura.

Za antropogene pritiske koji vode do hidrografskih promjena države članice nisu se pozivale ni na jednu iznimku iz članka 14. za postizanje dobrog stanja okoliša. Od 16 zemalja članica čiji se nacionalni programi procjenjuju u ovom izvješću, četiri države članice[61] izjavile su da je dobro stanje okoliša već postignuto, dok dvije države članice[62] tvrde da će ga postići do 2020. Ostale države članice nisu utvrdile kada će postići dobro stanje okoliša ili to ne mogu procijeniti.

Mjera → *Francuska: procjena kumulativnih utjecaja*

Francuska trenutačno izrađuje smjernice kako bi se relevantnim tijelima i dionicima pomoglo u procjeni kumulativnih utjecaja ljudskih aktivnosti, posebno za one projekte za koje bi se zahtijevala procjena utjecaja na okoliš ili strateška procjena utjecaja na okoliš. To će biti osobito važno za hidrološke pritiske za koje se kumulativni utjecaj do sada rijetko razmatrao.

Onečišćujuće tvari u moru i plodovima mora

Većina onečišćujućih tvari, uglavnom od poljoprivrednih pesticida, antivegetativnih premaza brodova[63], lijekova, industrije i komunalnih efluenata, uključujući teške metale, završava u moru. Ispuštanje tih tvari stvara u morima i oceanima okruženje koje bi moglo naštetiti životu u moru i u konačnici zagaditi plodove mora namijenjene ljudskoj prehrani. Stoga je važno, zbog razloga povezanih s okolišem i zdravljem ljudi, osigurati da razine onečišćujućih tvari u morskom okolišu ostanu niske i u dopuštenim granicama.

Od svih izvora onečišćujućih tvari, atmosfersko taloženje u morskom okolišu najmanje je obuhvaćeno nacionalnim programima o kojima su izvijestile države članice.

Njihovi programi sadržavaju i vrlo malo mjera koje su izravno usmjerene na onečišćujuće tvari u plodovima mora namijenjenima ljudskoj prehrani jer se smatra da će se mjerama za onečišćujuće tvari općenito vjerojatno smanjiti i negativni utjecaj na plodove mora. Od mjera prijavljenih u ovom kontekstu, države članice upućuju na one koje su potrebne kako bi se

[57] Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL L 26, 28.1.2012., str. 1.).
[58] Direktiva 2001/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš (SL L 197, 21.7.2001., str. 30.).
[59] Irska, Italija, Nizozemska, Poljska, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[60] Francuska i Njemačka.
[61] Finska, Nizozemska, Španjolska i Švedska. Italija smatra da je u Jadranskom moru postignuto dobro stanje okoliša, ali ništa ne navodi za ostale regije.
[62] Francuska i Ujedinjena Kraljevina.
[63] Boje koje se nanose na trup plovila i usporavaju rast vodenih organizama ili pomažu njihovu odvajanju.

osigurala usklađenost s propisima EU-a o sigurnosti hrane[64] i drugim regulatornim standardima koji se primjenjuju na proizvode ribolova i akvakulture, osobito u pogledu sljedivosti, zahtjeva za zdravstvenom kvalitetom, uvjeta mriješćenja i uzgoja, procjena rizika i mjera upravljanja.

Kad je riječ o mjerama koje su općenitije usmjerene na smanjenje prisutnosti onečišćujućih tvari u moru, nekoliko država članica izvijestilo je o nizu mjera koje proizlaze iz zahtjeva EU-a kao što su one potrebne za postizanje usklađenosti s direktivama o nitratima[65], komunalnim otpadnim vodama[66], emisijama u zrak[67], onečišćenju s brodova[68,69] i Uredbom REACH[70,71]. Upućuje se i na međunarodne obveze na temelju MARPOL-a[72] ili regionalnih konvencija o moru, iako je u nacionalnim programima često nejasno koje se konkretne mjere posebno planiraju za takve međunarodne obveze. Uz ove postojeće zahtjeve EU-a ili međunarodne zahtjeve, 10 država članica[73] uvelo je neke izravne mjere kao što su daljnje reguliranje ispuštanja onečišćujućih tvari, smanjenje uporabe pesticida, poboljšanje praksi u akvakulturi i praksi jaružanja te neke neizravne mjere kao što su jačanje svijesti i aktivnosti istraživanja.

Iznimke za postizanje dobrog stanja okoliša u pogledu onečišćujućih tvari zatražile su Poljska i Švedska za Baltik te Nizozemska, a Ujedinjeno Kraljevstvo i Švedska to su zatražile u regiji sjeveroistočnog Atlantskog oceana. Obrazloženja na koja se pozivaju za korištenje takvih iznimaka ne čine se uvijek tehnički uvjerljivima, na primjer kada je riječ o navođenju nerazmjernih troškova bez dovoljnog obrazloženja, uključujući analizu troškova i koristi i analizu prednosti i nedostataka alternativnih mjera sanacije. Osim toga, rokovi za postizanje dobrog stanja okoliša razlikuju se na razini regija, što je zabrinjavajuće kad je riječ o pritisku na koji se odnosi dug popis propisa i inicijativa politike na razini EU-a i na međunarodnoj razini.

Dvije države članice[74] obrazložile su da je razlog njihovih iznimaka za postizanje dobrog stanja okoliša u pogledu onečišćujućih tvari u plodovima mora taj da se izvori onečišćenja

[64] Osobito upućujući na Uredbu Komisije (EZ) br. 1881/2006 od 19. prosinca 2006. o utvrđivanju najvećih dopuštenih količina određenih kontaminanata u hrani (SL L 364, 20.12.2006., str. 5.).
[65] Bugarska, Italija, Njemačka i Španjolska.
[66] Belgija, Bugarska, Finska, Francuska, Irska, Latvija, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[67] Direktiva (EU) 2016/2284 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2016. o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari, o izmjeni Direktive 2003/35/EZ i stavljanju izvan snage Direktive 2001/81/EZ (SL L 344, 17.12.2016., str. 1.).
[68] Direktiva 2009/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. listopada 2009. o izmjeni Direktive 2005/35/EZ o onečišćenju s brodova i uvođenju sankcija za kršenja (SL L 280, 27.10.2009., str. 52.).
[69] Belgija, Bugarska, Cipar, Finska, Francuska, Irska, Italija, Latvija, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[70] Uredba (EZ) br. 1907/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. prosinca 2006. o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (REACH) i osnivanju Europske agencije za kemikalije te o izmjeni Direktive 1999/45/EZ i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 793/93 i Uredbe Komisije (EZ) br. 1488/94 kao i Direktive Vijeća 76/769/EEZ i direktiva Komisije 91/155/EEZ, 93/67/EEZ, 93/105/EZ i 2000/21/EZ.
[71] Cipar, Finska, Francuska, Irska, Italija, Latvija, Njemačka, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[72] Međunarodna konvencija o sprečavanju onečišćenja s brodova (MARPOL).
[73] Belgija, Bugarska, Finska, Francuska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Španjolska i Švedska.
[74] Finska i Malta.

nalaze i izvan njihovih morskih voda. Čini se da se većina[75] država članica sjeveroistočnog Atlantika slaže da će se do 2020. postići dobro stanje okoliša, dok se to u ostala tri regionalna mora ne može procijeniti ili se očekuje tek nakon 2020.

Mjera → *Poljska: usmjeravanje na različite izvore onečišćujućih tvari*

Poljska je donijela skup različitih mjera kako bi se usmjerila na različite onečišćujuće tvari koje dopiru u njezine morske vode. Njezin program obuhvaća mjere kojima se uređuju onečišćujuće tvari kao što su materijali nastali jaružanjem, parafin i njihovi derivati. Započinje i rekonstrukciju svojih sustava za oborinsku i otpadnu vodu, uz uvođenje mjera za smanjenje onečišćujućih tvari iz vode ispuštene iz sustava za obradu ispušnih plinova. Izvještava i o novim mjerama za smanjenje rizika od onečišćenja naftom i drugim štetnim tvarima. Ostale mjere uključuju planove za modernizaciju flote na unutarnjim plovnim putovima, odredbe o izdavanju dozvola za ispuštanje industrijskih otpadnih voda i poboljšanje upravljanja vodama sedam riječnih bazena.

Otpaci u moru

Otpaci su pritisak na morski okoliš koji na kraju dopire do morskog dna i plaža. Provedba Okvirne direktive o pomorskoj strategiji dovela je do boljeg razumijevanja makro i mikro otpadaka u moru, osobito od plastike. Izvori otpadaka u moru uglavnom se pripisuju sljedećim ljudskim aktivnostima: turizmu i rekreacijskim aktivnostima, komunalnom otpadu, industrijskim djelatnostima, brodskom prometu i komercijalnom ribolovu. Za borbu protiv otpadaka u moru države članice oslanjaju se na niz postojećih propisa EU-a, posebno onih o gospodarenju otpadom, komunalnim otpadnim vodama ili lučkim uređajima za prihvat[76], kao i na međunarodne sporazume i akcijske planove regionalnih konvencija o moru[77]. Na temelju svojih nacionalnih programa čini se da svih 16 država članica poduzima ili planira poduzeti mjere za poboljšanje upravljanja otpadom u sektoru ribarstva. Najčešće prijavljene mjere su čišćenje plaža, prikupljanje otpadaka i komunikacijske inicijative. Iako imaju skroman utjecaj na smanjenje pritiska, one pomažu u jačanju svijesti i stoga u sprečavanju budućih onečišćenja. Međutim, čini se da ciljane mjere za otpatke na plažama kao što je ograničavanje širenja plastike za jednokratnu uporabu ili smanjenje mikroplastike i otpadaka iz akvakulture nisu dovoljno razvijene. Na primjer, samo je pet država članica[78] posebno poduzelo korake u pogledu akvakulture.

Mjera → *Francuska: smanjenje otpadaka u moru i uzgoj rakova i mekušaca*

Francuska ima dvije mjere za otpatke u moru koje treba spomenuti. Prva je dio nacionalnog programa sprječavanja stvaranja otpada i sastoji se od četiri djelovanja: (1) proširenje odgovornosti proizvođača; (2) ograničavanje određenih proizvoda kao što su plastične vrećice

[75] Belgija, Irska, Francuska, Nizozemska i Ujedinjena Kraljevina.
[76] Direktiva 2000/59/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. studenoga 2000. o lučkim uređajima za prihvat brodskog otpada i ostataka tereta, SL L 332, 28.12.2000., str. 81.–90.
[77] Regionalni akcijski planovi za regije sjeveroistočnog Atlantika, Baltika i Sredozemlja već postoje, a akcijski plan za Crno more je u fazi izrade.
[78] Francuska (na sjeveroistočnom Atlantiku), Irska, Italija, Španjolska i Švedska.

za jednokratnu uporabu[79]; (3) promicanje dobrovoljnih aktivnosti za smanjenje i recikliranje otpadaka u moru i (4) usklađivanje regionalnih planova sprječavanja stvaranja otpadaka i upravljanja njima s instrumentima koji se odnose na vodu i more, te planovima prihvata otpada u luci i njegove obrade. Druga mjera odnosi se na akvakulturu rakova i školjkaša, djelatnost koja može biti znatan izvor otpadaka, ali o kojoj je rijetko riječ u programima mjera drugih država članica. Francuska planira ograničiti propadanje pogođenih staništa ograničavanjem pristupa relevantnim područjima morskih kultura u plimnim područjima i prikupljanjem i recikliranjem otpadaka koje one stvaraju.

Programi mjera za otpatke u moru moraju se sagledati u širem kontekstu kretanja na razini EU-a, što je dovelo do donošenja Paketa za kružno gospodarstvo[80], Europske strategije za plastiku[81] i zakonodavnog prijedloga o morskom otpadu i plastici za jednokratnu upotrebu[82].

Od 16 država članica, samo ih šest[83] očekuje da će do 2020. postići dobro stanje okoliša u pogledu otpadaka. Malta je jedina država članica koja je podnijela zahtjev za primjenu iznimke na temelju toga što bi mjere susjednih država navodno ometale njezina nastojanja; međutim, ne čini se da je to predloženo obrazloženje u potpunosti opravdano, a nije naveden ni neki drugi rok.

Energija, uključujući podvodnu buku

Korištenje energije, na primjer u obliku sustava grijanja i električne energije, buka, elektromagnetska zračenja, radio valovi ili vibracije isto tako mogu biti pritisak na morski okoliš. Do sada je većina država članica usmjerila svoja nastojanja na podvodnu buku čiji su utjecaji složeni i još nisu potpuno razumljivi. Buka može, na primjer, otjerati morske vrste iz njihovih područja mriješćenja, utjecati na njihov sluh i stoga ih učiniti ugroženijima. Utjecaj ovisi i o vrsti buke, kontinuiranoj ili impulsnoj, i frekvenciji. Buka može proizlaziti iz brodskog prometa, istraživanja mora, energetskih platformi na moru, građevinskih radova i obrambenih aktivnosti. Države članice ponovno su se oslonile na zakonodavstvo EU-a kao što je Direktiva o staništima i Direktiva o procjeni utjecaja na okoliš. Njihovi programi mjera uključuju i međunarodne ugovore i inicijative poduzete na temelju regionalnih konvencija o moru. Mjere uključuju zaštitu određenih područja od impulsne i kontinuirane buke, razvoj „ekološki prihvatljivih" brodova, ograničavanje upotrebe određenih vrsta svjetala na platformama nafte i plina te jačanje svijesti, provođenje istraživanja i izrada smjernica za procjene buke. Iako se razmatra većina pritisaka, oni su često neizravno obuhvaćeni istraživanjima o kojima su države članice izvijestile zajedno sa svojim mjerama.

[79] U međuvremenu je Francuska donijela i neprijavljenu mjeru kojom se od 2020. zabranjuje plastika za jednokratnu upotrebu koja nije biorazgradiva te mjeru kojom se zabranjuju štapići za uši i mikrokuglice od plastike koja nije biorazgradiva u nekim kozmetičkim proizvodima.

[80] Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Zatvaranje kruga – akcijski plan EU-a za kružno gospodarstvo" (COM(2015) 614 final).

[81] Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Europska strategija za plastiku u kružnom gospodarstvu" (COM(2018) 28 final).

[82] Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o smanjenju utjecaja određenih plastičnih proizvoda na okoliš (COM(2018) 340 final).

[83] Belgija, Finska, Francuska, Irska, Nizozemska i Ujedinjena Kraljevina.

Šest država članica[84], uglavnom iz regije sjeveroistočnog Atlantskog oceana, očekuje da će do 2020. postići dobro stanje okoliša. Međutim, s obzirom na trenutačne nedostatke u znanju, neke[85] ne mogu procijeniti kada će ga postići ili nisu odredile datum kada će ga postići[86]. Nijedna država članica nije zatražila iznimku.

Mjera → *Cipar: buka od iskorištavanja ugljikovodika*

Cipar izvješćuje o mjeri koja se odnosi na impulsnu podvodnu buku, zahtijevajući „lagani početak / usporeni početak" u istraživanju i iskorištavanju ugljikovodika. To uključuje i seizmička mjerenja na moru, kako je definirano u direktivama za stratešku procjenu utjecaja na okoliš i procjenu utjecaja na okoliš te u Protokolu o odobalnim aktivnostima uz Konvenciju iz Barcelone.

Mjere poduzete za očuvanje biološke raznolikosti mora

Smanjenje negativnih utjecaja pritisaka na morski okoliš trebalo bi poboljšati uvjete za morske vrste i staništa. Stoga bi mjere opisane u prethodnim odjeljcima trebale pomoći u održavanju ili poboljšanju stanja biološke raznolikosti mora. Međutim, većina država članica to dvoje ne povezuje dovoljno, što ograničava učinkovitost programâ. Unatoč tome, države članice predvidjele su mjere koje se odnose na različita morska staništa kao što su mjere prostorne zaštite, premda su one ograničene prostornim opsegom i možda neće biti usmjerene na područja u kojima prevladavaju pritisci (npr. koćarenje povlačenjem po morskom dnu izvan zaštićenih područja).

Ptice

Glavni pritisak koji su države članice navele da negativno utječe na ptice bio je slučajni usputni ulov od komercijalnih ribolovnih aktivnosti. Ostali pritisci o kojima su izvijestili uključuju otpatke u moru, neautohtone vrste, onečišćenje naftom i smetnje zbog svjetla. Unatoč pretežitom gubitku staništa zbog ljudske aktivnosti, onečišćujućih tvari u moru i lova, države članice rjeđe su ih navodile kao pritiske. Ne iznenađuje da se većina mjera odnosi na provedbu Direktive o pticama i Direktive o staništima, a time i na stvaranje posebnih zaštićenih područja i posebnih područja očuvanja[87] radi zaštite staništa i područja za razmnožavanje, gniježđenje i hranjenje ptica. Države članice izvješćuju i da primjenjuju pravila zajedničke ribarstvene politike za rješavanje pitanja usputnog ulova, što znači ograničavanje korištenja određenih ribolovnih alata, na primjer, kako bi se smanjila mogućnost ulova ptica ili promicanje alata i tehnika održivog ribolova. Države članice tek povremeno upućuju na Direktivu o prostornom planiranju morskog područja[88], koja bi mogla pomoći odrediti područja za ribolov i istovremeno smanjiti utjecaj na ptice.

[84] Belgija, Finska, Francuska, Irska, Nizozemska i Ujedinjena Kraljevina.
[85] Malta, Njemačka i Švedska.
[86] Cipar, Italija, Poljska, Portugal i Španjolska. Bugarska i Latvija nisu utvrdile svoje dobro stanje okoliša.
[87] Kako je utvrđeno Direktivom o pticama odnosno mrežom Natura 2000.
[88] Direktiva 2014/89/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o uspostavi okvira za prostorno planiranje morskog područja (SL L 257, 28.8.2014., str. 135.).

Sve države članice na sjeveroistočnom Atlantiku svoje mjere povezuju i s preporukama o očuvanju Konvencije OSPAR, dok su neke[89] države članice na Baltičkom moru upućivale na HELCOM-ov „akcijski plan za Baltičko more". Na Sredozemlju većina država članica općenito upućuje na akcijske planove Konvencije iz Barcelone za zaštićena područja za ptičje vrste i zaštićena morska područja.

Deset država članica[90] nije izvijestilo o tome kada će postići dobro stanje okoliša, navodeći kao razlog nedovoljno znanje ili ne navodeći daljnje obrazloženje. Nisu prijavljene iznimke.

Mjera → *Malta: zaštita ptica od grabežljivaca*

Malta primjenjuje mjeru[91] za zaštitu balearskog zovoja *(Puffinus yelkouan)* od štakora grabežljivaca. Otpaci od hrane od ljudskih rekreativnih aktivnosti u posebnom zaštićenom području prouzročili su povećanje prisutnosti štakora, što uzrokuje značajne pritiske grabežljivaca na ptice. Kako bi se učinkovitije zaštitile ptičje vrste i njihova staništa, cilj je projekta povećati svijest ljudi o tom problemu i stoga promijeniti njihovo ponašanje na zaštićenim područjima kako bi se smanjilo onečišćivanje okoliša otpacima i prisutnost štetočina. Mjera nadilazi ono što je već obuhvaćeno Direktivom o pticama.

Ribe i glavonošci

Osim očitog pritiska od ribolova vrsta koje se iskorištavaju u komercijalne svrhe, usputni ulov jedan je od najvažnijih pritisaka, a slijede ga onečišćujuće tvari. Države članice u svojim programima rjeđe navode gubitak staništa i štetu, otpatke i podvodnu buku. Vrste koje se iskorištavaju u komercijalne svrhe općenito su dobro obuhvaćene mjerama za ribu, rakove i mekušce koji se iskorištavaju u komercijalne svrhe, kako je prethodno razmotreno. Te mjere uključuju zabrane ribolova u određenim područjima i/ili zabranu ribolovnih praksi kao što je koćarenje. Međutim, nekomercijalne vrste nisu uvijek obuhvaćene. Trinaest država članica[92] ograničava i upotrebu određenih tehnika ribolova, ciljajući time i na usputni ulov. Većina država članica izvješćuje o korištenju mjera prostorne zaštite koje se temelje na Direktivi o staništima i mreži Natura 2000 radi zaštite nekih vrsta riba i, u manjoj mjeri, Okvirnoj direktivi o vodama radi zaštite migracijskih putova za ribe. Korištene su i prostorne mjere za zaštitu određenih staništa na morskom dnu koja služe kao područja mriješćenja i rasta. Osim povezivanja svojih mjera s regionalnim konvencijama o moru kao u slučaju ptica, države članice na Sredozemlju posebno su upućivale i na inicijative s regionalnim organizacijama za upravljanje u ribarstvu. Kampanje za jačanje svijesti[93], kao što su one za informiranje potrošača o održivim ribolovnim praksama ili one usmjerene na profesionalne i rekreativne ribare, pružaju dodanu vrijednost drugim izravnim mjerama. Neke[94] države članice spominju potrebu za dodatnim istraživanjima, osobito kako bi se razumjelo koji su utjecaji pritisaka koji negativno utječu na tu skupinu vrsta.

[89] Latvija, Poljska i Švedska.
[90] Bugarska, Cipar, Finska, Italija, Latvija, Malta, Njemačka, Portugal, Španjolska i Švedska.
[91] Financiranu iz programa LIFE.
[92] Belgija, Bugarska, Cipar, Francuska, Irska, Italija, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[93] Bugarska, Francuska, Italija, Malta, Njemačka, Portugal, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[94] Bugarska, Francuska, Italija, Latvija, Poljska i Portugal.

Poljska je zatražila iznimku za postizanje dobrog stanja okoliša jer tvrdi da je u tome sprječavaju drugi okolišni čimbenici kao što su klimatske promjene i slanost. To je samo djelomično obrazloženo dostavljenim informacijama (bez dokaza o promjeni trendova u pogledu pokazatelja povezanih s predvidljivim promjenama temperature i slanosti). Ujedinjena Kraljevina navodi opravdanu iznimku zbog vremena potrebnog da riblja populacija (biomasa) reagira na promjene razina ribolova, zajedno s drugim biološkim i klimatskim uvjetima. Tri države članice[95] izvijestile su da će do 2020. postići dobro stanje okoliša.

Mjera → *Njemačka: jačanje svijesti potrošača o održivom ribolovu*

Nova mjera u Njemačkoj sastoji se od informativne kampanje usmjerene na potrošače plodova mora kako se osvijestili o „održivom i ekološki prihvatljivom ribolovu". U okviru kampanje izradit će se nastavni i informativni materijal koji će se temeljiti na najboljim dostupnim znanstvenim podacima i trenutačnom stanju istraživanja. Cilj je postići ponašanje potrošača koje je ekološki prihvatljivije i više podupire tehnike održivog ribolova. Neizravno mu je cilj iskoristiti potražnju potrošača kao poticaj da ribarska industrija prijeđe na održivije ribolovne prakse.

Sisavci i gmazovi

Na morske sisavce i gmazove kao što su kitovi, tuljani i kornjače negativno utječu slučajni usputni ulov iz komercijalnih ribolovnih aktivnosti, gubitak staništa, onečišćujuće tvari, otpaci u moru, sudari s plovilima i podvodna buka. Većina država članica izvješćuje da je poduzela mjere prostorne zaštite na temelju Direktive o staništima kako bi zaštitila staništa, uključujući područja razmnožavanja, hranjenja i gniježđenja. Kod većine novih mjera naglasak je zapravo na prostornoj zaštiti, uključujući i one za smanjenje podvodne buke. Slučajni usputni ulov reguliran je zajedničkom ribarstvenom politikom s novim mjerama o korištenju selektivnijih ribolovnih alata. Međutim, samo je nekoliko država članica[96] povezalo otpatke u moru sa sisavcima i kornjačama, iako je vjerojatno da će te vrste unijeti u organizam otpatke ili se zapetljati u izgubljeni ili odbačeni ribolovni alat. Nekoliko je država članica povezalo mjere s Direktivom o prostornom planiranju morskog područja[97] i Direktivom o procjeni utjecaja na okoliš[98]. Osim povezivanja svojih mjera s regionalnim konvencijama o moru, većina država članica povezuje mjere sa Sporazumom o zaštiti malih kitova i dupina u Baltičkom i Sjevernom moru (ASCOBANS) i Sporazumom o zaštiti kitova u Crnom moru, Sredozemnom moru i u susjednom području Atlantika (ASCOBAMS). Ostale mjere uključuju smanjenje utjecaja od izgubljenog ribolovnog alata i mjere ublažavanja u slučaju onečišćenja naftom. Među prijavljenim mjerama su i aktivnosti jačanja svijesti kao što su informiranje ribara o utjecaju agresivnih tehnika ribolova na sisavce i kornjače ili poticanje turista da se odluče za održive turističke aktivnosti.

[95] Belgija, Francuska i Irska.
[96] Bugarska, Francuska (za sjeveroistočni Atlantik), Španjolska i Švedska.
[97] Belgija, Bugarska, Finska, Francuska (za Sredozemlje), Irska, Italija, Latvija, Njemačka, Poljska, Portugal, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.
[98] Bugarska, Cipar, Francuska (za sjeveroistočni Atlantik), Irska, Italija, Latvija, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Španjolska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina.

Samo nekoliko država članica[99] tvrdi da će do 2020. postići dobro stanje okoliša. Poljska je izvijestila o iznimci navodeći da do 2020. neće postići dobro stanje okoliša za obalnog dupina s obzirom na migracijsku prirodu te vrste i činjenicu da se većina usputnog ulova odvija izvan njezinih morskih voda, a to se obrazloženje ne čini utemeljenim jer se pitanje usputnog ulova izvan njezinih voda može primjereno kontrolirati prekograničnim partnerskim mjerama.

Mjera → *Italija: smanjenje sudara s brodovima*

Plovila su odgovorna za znatan broj uginuća kitova na Sredozemlju. Projektom REPCET[100] Italija namjerava na sva plovila uvesti softver koji bi bio od pomoći pri utvrđivanju prisutnosti i lokacije kitova pod vodom, smanjujući tako broj sudara i stopu smrtnosti. U okviru mjere provest će se obuka operatera plovila za korištenje tim softverom.

Staništa u stupcu vode

Vrste koje žive u staništima u stupcu vode suočavaju se s višestrukim pritiscima, kao što su onečišćujuće tvari, eutrofikacija, neautohtone vrste, vađenje ribe, usputni ulov i otpaci. U programima država članica rijetko se povezuju mjere za te pritiske sa staništima u stupcu vode, što otežava državama članicama da odrede kako postići dobro stanje okoliša za ta staništa. Stoga je prijavljeno vrlo malo specifičnih mjera.

Ipak, planovi upravljanja za zaštićena morska područja, provedba mreže Natura 2000 iz Direktive o staništima i donošenje drugih nacionalnih mjera prostorne zaštite doprinose dobrobiti tih staništa. Okvirna direktiva o vodama također ima ulogu u smanjenju koncentracije hranjivih tvari i onečišćujućih tvari te poboljšanju hidroloških uvjeta, čime se smanjuju eutrofični uvjeti i onečišćenje morskih voda. Izrađene su i regionalne poveznice za druge vrste staništa. Opet su samo tri države članice[101] izvijestile da će do 2020. postići dobro stanje okoliša, ali nijedna država članica nije zatražila iznimku.

Mjera → *Švedska: odnos pritiska i stanja za staništa u stupcu vode*

Švedska je snažno povezala svoje mjere za očuvanje biološke raznolikosti s mjerama za smanjenje posebnih pritisaka u staništima u stupcu vode, pa stoga kumulativno razmatra pritiske kako bi zaštitila biološku raznolikost mora. Taj temeljit pristup postizanju dobrog stanja okoliša u pogledu biološke raznolikosti prati i načela na kojima se temelji Odluka 2017/848/EU. Te se mjere odnose na:

- ribe, rakove i mekušce koji se iskorištavaju u komercijalne svrhe – propisima u području ribolova i upravljanja njime, zaštićenim morskim područjima i područjima sezonske zabrane ribolova,
- eutrofikaciju – lokalnim smanjivanjem dugoročne prezasićenosti hranjivim tvarima u eutrofičnim zaljevima i u Baltičkom moru,
- onečišćujuće tvari – upravljanjem ispuštanjem opasnih tvari kao što su tvari za suzbijanje obrastanja i otpadne vode,

[99] Belgija, Francuska, Irska i Ujedinjena Kraljevina.
[100] http://www.repcet.com
[101] Francuska, Irska i Ujedinjena Kraljevina.

- neautohtone vrste – neizravnim mjerama koje uključuju jačanje svijesti, planove upravljanja i mjere za smanjenje rizika.

Staništa na morskom dnu

Brojne ljudske aktivnosti utječu na morsko dno, osobito fizičkim smetnjama, a najraširenija od njih je komercijalni pridneni koćarski ribolov. S vremenom je to dovelo do znatnog gubitka osjetljivih staništa na morskom dnu i nanijelo dugotrajnu i opsežnu štetu tim staništima. Ostale potencijalno štetne aktivnosti uključuju pridobivanje zemljišta, lučke djelatnosti, odlaganje krutog otpada (uključujući materijale nastale jaružanjem), vađenje pijeska i šljunka iz mora, polaganje podmorskih kabela i cjevovoda te djelatnosti koje se odnose na obnovljive izvore energije. Za rješavanje problema većine tih štetnih aktivnosti u programe mjera uključeni su regulatorni pristupi. Na primjer, mjere prostorne zaštite glavno su odabrano sredstvo, uključujući one u okviru Direktive o staništima. Svih je 16 država članica izvijestilo o inicijativama za zaštitu ugroženih staništa od ribolovnih aktivnosti koje su usklađene s mjerama za održivi ribolov (uglavnom temeljeći se na zajedničkoj ribarstvenoj politici kao što je zabrana određenih vrsta ribolova, uključujući pridneni koćarski ribolov, i uvođenje ribolovnog alata kojime se manje uništava morsko dno). Ostali navedeni regulatorni alati uključuju procjenu utjecaja na okoliš za ostale pritiske kao što su razine hranjivih tvari iz akvakulture. Za ostale učinke onečišćenja države članice navode mjere iz Okvirne direktive o vodama. Izrađene su i regionalne poveznice za druge vrste staništa. Šteta na morskom dnu može nastati i zbog rekreativnih aktivnosti kao što je sidrenje rekreacijskih plovila ili rekreacijski ribolov, za koje su četiri države članice[102] izvijestile o mjerama. Međutim, te su mjere često bile ograničene na određena područja. Kao rezultat toga vjerojatno je da države članice neće riješiti pitanje znatnog dijela staništa na morskom dnu koja su izvan područja prostorne zaštite i pod utjecajem ljudskih aktivnosti.

Nekoliko je država članica pokrenulo aktivnosti za jačanje svijesti[103] o štetnosti određenih metoda ribarenja za staništa na morskom dnu i provelo istraživanja[104] koja su uključivala, na primjer, mapiranje staništa na morskom dnu.

Pet država članica[105] izvijestilo je da će do 2020. postići dobro stanje okoliša, a Poljska je zatražila iznimku zbog prirodnih uvjeta kao što su spor oporavak morskog okoliša, neautohtone vrste koje se znatno šire u poljskim vodama i područja s prirodno niskim sezonskim razinama kisika. Međutim, obrazloženjem se samo djelomično argumentira iznimka jer se nisu uložili napori da se utvrde konkretna staništa na koja utječu neautohtone vrste i zato što se smatra da do velike većine smanjenja kisika u Baltiku dolazi zbog obogaćivanja hranjivim tvarima.

Mjera → *Španjolska: smjernice za rekreacijske morske aktivnosti*

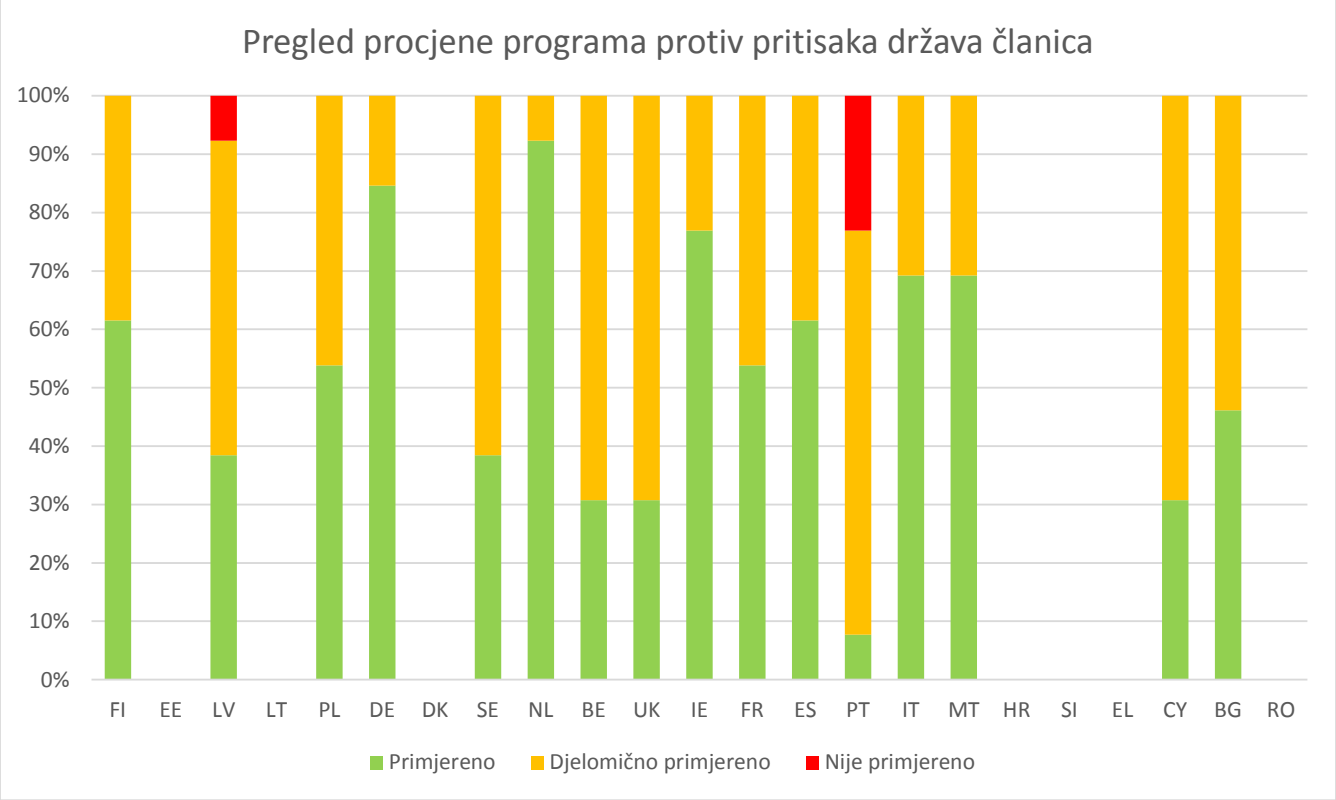
[102] Belgija, Bugarska, Francuska i Španjolska.
[103] Bugarska, Italija, Malta, Njemačka i Portugal.
[104] Bugarska, Francuska, Latvija, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Španjolska i Švedska.
[105] Belgija, Finska, Francuska, Irska i Ujedinjena Kraljevina.

Sidrenje plovila fizički oštećuje morsko dno i može čak dovesti do gubitka staništa na morskom dnu zbog njegove osjetljivosti. Ti su utjecaji najozbiljniji kod dna pokrivenog morskim cvjetnicama (*Posidonia oceanica* i *Cymodocea nodosa*) i određenih vrsta uključenih u španjolski popis ugroženih vrsta kao što su plemenita periska (*Pinna nobilis*) i panceriova zvjezdica (*Asterina pancerii*). Stoga je Španjolska pokrenula izradu smjernica za nadležna tijela za reguliranje te aktivnosti u zaštićenim staništima na morskom dnu. To premašuje aktivnosti koje se obično razmatraju u okviru Direktive o staništima.

Kakve su rezultate ostvarile države članice?

Mjere protiv pritisaka

U svojim programima mjera države članice barem su se djelomično usmjerile na brojne pritiske: unošenje neautohtonih vrsta, komercijalno ribarstvo, unos hranjivih tvari, pritiske na staništa na morskom dnu, hidrografske promjene, onečišćujuće tvari i otpatke u moru. Na slici 2. prikazano je koliko je pritisaka koje su države članice navele u procjenama iz članka 8. primjereno riješeno mjerama.

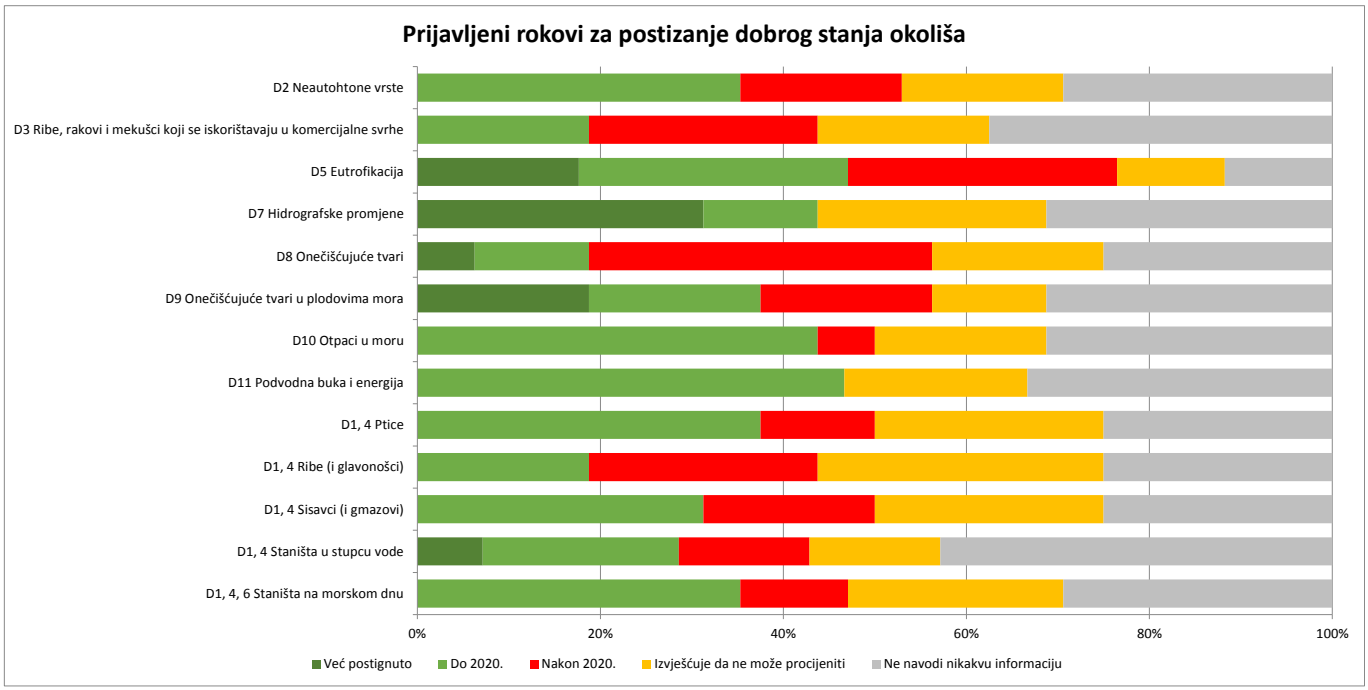

Slika 2. Primjerenost mjera država članica protiv pritisaka (države članice prikazane su zemljopisnim redoslijedom po morskoj regiji)

Za svaku državu članicu, koliko je puta procijenjeno da se mjerama za određene deskriptore rješava (zeleno), djelomično rješava (narančasto) i ne rješava (crveno) to što je država članica navela u članku 8. (npr. 100 % „rješava pritiske" znači da se programom rješavaju prijavljeni pritisci za sve deskriptore).

Rokovi, provedba mjera i njihova učinkovitost

Rokovi koje su navele države članice razlikuju se u odnosu na to kada će se postići dobro stanje okoliša, kako je objašnjeno u odgovarajućim prethodnim odjeljcima i sažeto na slici 3. To može biti dijelom zbog toga što su države članice izvijestile da neke mjere nisu bile operativne do 2016., kako je propisano Direktivom. Treba napomenuti i da prijavljene mjere nisu uvijek izravno povezane s definicijom dobrog stanja okoliša i okolišnim ciljevima. Nadalje, nedostatak dosljednosti na (pod)regionalnoj razini[106] u definiranju dobrog stanja okoliša i različite razine postavljenih ciljeva država članica dodatno povećavaju nesigurnost oko toga jesu li mjere dovoljne za postizanje dobrog statusa zaštite okoliša do 2020. Očekuje se da će cjelokupna provedba Odluke 2017/848/EU omogućiti usporediviji i usklađeniji pristup naknadnim ažuriranjima tih definicija i da će se tako poduprijeti procjena dostatnosti mjera.

Slika 3. Rokovi za postizanje dobrog stanja okoliša kako su ih navele države članice

Drugo se opažanje odnosi na vjerojatnost provedbe tih mjera, posebice novih mjera (s obzirom na to da je navedeno da su druge mjere u tijeku, na primjer, u sklopu drugih okvira politika). Izdvajaju se tri skupine država članica.

Vrlo vjerojatno	Belgija, Finska, Francuska, Italija, Njemačka, Španjolska,	Te su države članice napravile analizu troškova i koristi prilikom uvođenja novih mjera i naznačile su subjekte koji bi bili odgovorni za njihovo provođenje. Također su izvijestile da je provedba već započela 2016., iako su neke mjere malo odgođene (2017. ili 2018.).

[106] COM(2014) 97 final.

	Švedska, Ujedinjena Kraljevina	
Vjerojatno	Bugarska, Latvija, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal	Analiza troškova i koristi kako je prijavljena ne obuhvaća sve nove mjere i te države članice nisu navele sve rokove. Očekuje se da će se velik broj prijavljenih mjera provesti nakon 2018., a neke od njih i nakon 2020. Države članice uglavnom su navele subjekte odgovorne za provedbu tih mjera.
Bez zaključka	Cipar, Irska	Na temelju informacija koje su pružile te države članice nije moguće donijeti zaključak.

Tablica 1. – Vjerojatnost provedbe novih mjera[107]

Međutim, procjene troškova i koristi, gdje su one izvršene, ne govore sve. Isto tako, provedbeno tijelo, financiranje i raspodjela proračunskih sredstava nisu uvijek naznačeni, zbog čega se javljaju sumnje u vjerojatnost provedbe tih mjera. Potencijalni učinci mjera nisu kvantificirani, a u najboljem slučaju opisani su na kvalitativan način.

Dovoljno detaljno izvješćivanje omogućilo bi bolje razumijevanje onoga što se nastojalo postići mjerom. Utjecaji postojećih mjera na morski okoliš također se nisu mogli izmjeriti. Stoga nije moguća kvantifikacija koliko će pritiska biti smanjeno i jesu li mjere same po sebi dovoljne za postizanje dobrog stanja okoliša. Procjena bi imala veću težinu ako bi se nastojanja država članica mogla pretvoriti u opipljivu procjenu pozitivnih učinaka koje će imati na morski okoliš, uvažavajući pritom da to nije moguće za neke mjere zbog, primjerice, nedostatka znanja.

Drugo je zapažanje da, iako većina država članica upućuje na regionalne konvencije o moru i na međunarodne sporazume, neke države članice samo općenito navode regionalne akcijske planove i regionalne ili međunarodne obveze, bez navođenja vrste mjera koje se provode. Ovdje se ponovo ne može odrediti što se namjerava postići takvim mjerama. U većini slučajeva mjere nisu usmjerene na regiju ili podregiju, već su ograničene na geografsko područje unutar nacionalnih voda.

Zaključci i preporuke

Države članice uložile su znatne napore kako bi razvile svoje programe mjera. Integrirale su različite nacionalne i međunarodne politike i postupke te one EU-a isključivo u svrhu zaštite morskog okoliša. Većina država članica uspostavila je i nove mjere kako bi se posebno usmjerila na pritiske na morski okoliš koji inače ne bi bili obuhvaćeni, pokazujući tako dodanu vrijednost Okvirne direktive o pomorskoj strategiji. Međutim, zbog određenih pritisaka prekogranične naravi, nedostatak koordinacije na regionalnoj razini ili razini EU-a potencijalno dovodi do fragmentiranog i neučinkovitog pristupa rješavanju pritiska. U slučaju

[107] Ni za jednu državu članicu nije procijenjeno da vjerojatno neće provesti nove mjere.

plastičnih otpadaka u moru, problem se sada rješava djelovanjem na razini EU-a, posebice europskom strategijom za plastiku u kružnom gospodarstvu i naknadnim djelovanjima.

Unatoč tome, procjena pokazuje da svi pritisci na morski okoliš nisu na odgovarajući način obuhvaćeni mjerama koje su donijele države članice. Sami programi pokazuju različite razine postavljenih ciljeva. Postizanje dobrog stanja okoliša do 2020. u svim europskim morskim regijama i za svih 11 deskriptora iz Direktive i dalje je malo vjerojatno. Iako je poznato da ekosustavi sporo reagiraju na promjene, to je razočaravajuće jer znači da se glavna obveza iz Direktive – dobro stanje okoliša – vjerojatno neće ispuniti na vrijeme. Očekuje se da će 2018. države članice izvijestiti[108] o stanju provedbe svojih programa mjera. To bi trebalo omogućiti jasnije razumijevanje stanja provedbe svih njihovih mjera.

Očekuje se i da će do listopada 2018. države članice izvijestiti o utvrđivanju dobrog stanja okoliša, ciljevima i procjeni stanja okoliša[109]. Komisija će na tim različitim elementima temeljiti izvješće o provedbi koje će objaviti 2019. i u kojem će preispitati napredak[110] prije roka za postizanje dobrog stanja okoliša 2020.

Zaključno, procjena Komisije je da su za sve programe mjera potrebna poboljšanja – u različitoj mjeri za različite države – ako će ih se smatrati odgovarajućim okvirom za ispunjavanje zahtjeva iz Direktive. Primjenjive smjernice o potrebnim izmjenama uključene su kao skup preporuka u tablicu u nastavku. Smjernice za pojedine zemlje pružene su u obliku preporuka uključenih u radni dokument službi priložen ovom izvješću[111]:

Kategorija	**Preporuke**
Mjerenje djelotvornosti: *Međunarodna i regionalna upućivanja*	Pri **mjerenju djelotvornosti mjera** države članice trebale bi: • utvrditi mjere za svaku predmetnu morsku regiju ili podregiju, na primjer, s pomoću regionalnih akcijskih planova, • objasniti koje se konkretne mjere proizašle iz regionalnih ili međunarodnih inicijativa provode kao dio njihovih programa i ne upućivati općenito na regionalne i međunarodne akcijske planove,
Mjerenje djelotvornosti: *Rokovi za provedbu, financiranje i odgovorni subjekt*	• utvrditi rokove za provedbu, osigurane izvore financiranja i subjekte odgovorne za provedbu za sve svoje mjere, • procijeniti alternativne datume kada će se postići dobro stanje okoliša ako se ne očekuje do 2020.,
Mjerenje	• sustavno koristiti ciljeve kao ključne etape u postizanju dobrog

[108] Članak 18.
[109] Članak 17. stavak 2. točke (a) i (b).
[110] Članak 20.
[111] Prilog ovom izvješću (SWD(2018) 393) sadržava daljnje konkretne zaključke i preporuke po deskriptoru i po državi članici.

djelotvornosti: *Povezivanje s ciljevima*	stanja okoliša mjerama,
Mjerenje djelotvornosti: *Povezivanje s programima praćenja*	• bolje povezati svoje mjere sa svojim programima praćenja kada budu ažurirani 2020. kako bi se procijenili njihovi učinci, a time i učinkovitost i djelotvornost u postizanju ciljeva i dobrog stanja okoliša,
Mjerenje djelotvornosti: *Kvantifikacija pritisaka i povezivanje s dobrim stanjem okoliša*	• kvantificirati pritiske prisutne u svojim vodama i njihove očekivane razine smanjenja kao rezultat utvrđenih mjera. To bi se moglo olakšati daljnjim nastojanjima da se riješi pomanjkanje znanja i definira metodologija za takve procjene na regionalnoj razini ili razini EU-a. Ta kvantifikacija pomoći će i u povezivanju mjera za postizanje dobrog stanja okoliša.
Smanjenje pritisaka: *Smanjenje pritisaka koji su nedovoljno obuhvaćeni*	Za **smanjenje pritisaka** države članice trebale bi: • bolje obuhvatiti pritiske i povezane ljudske aktivnosti, uključujući: unošenje neautohtonih vrsta kao posljedicu brodskog prometa zbog obraštanja, rekreativni ribolov, obogaćivanje hranjivim tvarima iz atmosferskih izvora, kumulativne utjecaje pojedinih projekata na hidrografske uvjete, unos onečišćujućih tvari iz atmosferskih izvora, uvođenje makro i mikro otpadaka u morski okoliš od obalnih i odobalnih aktivnosti te stvaranje podvodne buke (kao i topline i energije, ako je moguće) u morskom okolišu iz različitih izvora, • osigurati da sve države članice u regiji obuhvate prevladavajuće pritiske u istoj morskoj regiji ili podregiji,
Smanjenje pritisaka: *Prostorna obuhvaćenost za vrste i staništa*	• osigurati širu zemljopisnu obuhvaćenost prilikom rješavanja pritisaka na morske vrste i staništa, posebno na otvorenom moru, tako da mjere ne budu ograničene samo na područja pod prostornom zaštitom,
Smanjenje pritisaka: *Kombinacija izravnih i neizravnih mjera (intervencija u odnosu na upravljanje/svjesnost)*	• provoditi mjere kojima se reguliraju ili usmjeravaju one aktivnosti koje utječu na morski okoliš, uz više horizontalnih mjera kojima se poboljšava upravljanje, koordinacija i promiče jačanje svijesti,
Smanjenje pritisaka: Čl. 11. u odnosu na čl. 13.	• izvijestiti o nastojanjima za prikupljanje i praćenje podataka u okviru svojih programa praćenja iz Okvirne direktive o pomorskoj strategiji (članak 11.), a ne u okviru programa mjera (članak 13.). Međutim, ako imaju premalo znanja za osmišljavanje učinkovitih mjera, korisno je naznačiti aktivnosti

	koje se poduzimaju putem istraživačkih inicijativa za rješavanje tih nedostataka,
Smanjenje pritisaka: *Odnos pritiska i stanja*	• poboljšati povezanost između skupina mjera koje su prijavljene za deskriptore pritiska i njihovih potencijalnih koristi za deskriptore stanja kako bi se omogućio sveobuhvatan pregled utjecaja,
Smanjenje pritisaka: *Prostorni opseg mjera*	• detaljno definirati prostorni opseg mjera, • proširiti prostorni opseg mjera kako bi se obuhvatile morske vode izvan obalnih voda u kojima su prisutni pritisci,
Smanjenje pritisaka: *Iznimke*	• dodatno obrazložiti iznimke iz članka 14. koje se u procjeni smatraju tehnički neutemeljenima ili djelomično utemeljenima.